

GLOBALASHUV SHAROITIDA JAHON IQTISODIYOTINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Abduloyev Baxrom Bobomurodovich

Samarqand davlat iqtisodiyot va servis instituti

Ikkinchi va kechki ta'lim fakulteti

MXT-K-123 guruhi talabasi

Ilmiy rahbar. Sharifov Shuhrat Saidahmadovich

Annotatsiya. *Ushbu maqolada globallashuv sharoitida jahon iqtisodiyotining rivojlanishining asosiy tendensiyalari tahlil qilinadi. Maqolada global iqtisodiy integratsiyaning intensivlashuvi, xalqaro savdo va investitsiyalarning o'sishi, hamda texnologik yangilanishlarning iqtisodiy tizimlarga ta'siri ko'rib chiqiladi. Shuningdek, moliyaviy bozorlar va iqtisodiy tizimlar orasidagi o'zaro bog'liqlik, raqobatbardoshlikni oshirish va global iqtisodiy krizislarning oldini olish uchun olib borilayotgan choratadbirlar tahlil qilinadi. Xalqaro iqtisodiy aloqalar, multilateral va regional hamkorlik, yangi iqtisodiy modellar va iqtisodiy barqarorlikka erishish usullari haqida ma'lumotlar keltiriladi. Maqola jahon iqtisodiyotining rivojlanishidagi asosiy tendensiyalarni o'rganib, ularning mamlakatlar va global miqyosdagi iqtisodiy barqarorlikka qanday ta'sir ko'rsatishini aniqlaydi.*

Kalit so'zlar: *Globalashuv, jahon iqtisodiyoti, rivojlangan davlatlar, ekologiya, milliy iqtisodiyot, texnologiyalar.*

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan iqtisodiy rivojlanishning muhim bir jihatlaridan biri ochiq iqtisodiyotni shakllantirish uchun zarur bo'lgan siyosiy, huquqiy va tashkiliy masalalarni xal qilish va global iqtisodiyotdagi xizmatlar sohasi bilan keng qamrovli aloqalarni rivojlantirish va chuqurlashtirishdan iborat.

A.Vahobov ta'kidlashicha, jahon iqtisodiyotiga keng va tor ma'nolarda ta'rif berish mumkin. Keng ma'noda jahon iqtisodiyoti - bu milliy iqtisodiyotlar yig'indisi sifatidagi tizim hisoblansa, tor ma'noda - bu milliy iqtisodiyotlarning tashqi dunyoga tovarlar, xizmatlar va iqtisodiy resurslar yetkazib beruvchi qismlarini qamrab oluvchi tizimdir. Jahon iqtisodiyotiga berilgan tor ma'nodagi ta'rif iqtisodiy nazariyadagi sotiladigan mahsulotlar va omillar tushunchasiga mos keladi. Ma'lumki, sotiladigan mahsulotlar va omillarga asoslangan xo'jalik aloqalari yuzlab milliy xo'jaliklarni —jahon iqtisodiyotil deb ataladigan bir tizimga birlashtirishini e'tiborga olish lozim.

Globalashuv jarayoni turlicha qabul qilinadi va baholanadi. Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda unga turlicha munosabatda bo'lishadi. Bir tarafdin, xorijiy raqobat uchun bozorlarning ochilishi, xalqaro savdo, kapital va mehnat resurslari ko'chib yurishining kuchayishi jahon ishlab chiqarish omillaridan samaraliroq foydalanish, jahon ishlab chiqarishini oshirish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi va unda ishtirok etuvchi

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

mamlakatlar uchun yutuq deb atash mumkin. Boshqa tarafdin, global bozorlarda raqobatning kuchayishi, xo'jalik faoliyatining keng erkinlashuvi mamlakatlar uchun xavf-xatarlar tug'dirishi muqarrardir. Rivojlangan mamlakatlar uchun buning foydali jihatlari aniq ko'rinib turibdi, biroq rivojlanayotgan mamlakatlar haqida, ayrim hollarda, bunday deb bo'lmaydi. Ularning ko'pchiligi baynalminallashuvda xomashyo va mehnat resurslari yetkazib beruvchilar sifatida ishtirok etib, rivojlangan va qudratliroq davlatlarga qaram bo'lib qolishini e'tirof etish mumkin. Globallashuv jarayoni jahon iqtisodiyotida sezilarli o'zgarishlarga olib kelmoqda. Yangi iqtisodiy model va global integratsiyaning kuchayishi, shuningdek, texnologik yangilanishlar va moliyaviy tizimlarning o'zgarishi jahon iqtisodiyotining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu maqolada globallashuv sharoitida jahon iqtisodiyotining rivojlanish tendensiyalari ko'rib chiqiladi.

1. Xalqaro savdo va investitsiyalarning o'sishi. Globallashuv jarayonida xalqaro savdo va kapital harakati kuchaymoqda. Tovarlar va xizmatlarning transchegaraviy harakati o'sib borar ekan, dunyo bo'ylab ishlab chiqarish va iste'mol zanjirlari tobora integratsiyalanib bormoqda. Xalqaro investitsiyalarning oshishi ham iqtisodiy o'sishning muhim omili hisoblanadi, chunki u global bozorlar o'rtasida integratsiyani kuchaytiradi va mamlakatlar o'rtasida resurslarni taqsimlashni optimallashtiradi.

2. Texnologik yangilanish va raqamli iqtisodiyot. Texnologik inqilob va raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi jahon iqtisodiyotida yangi tendensiyalarni shakllantirmoqda. Yangi texnologiyalar, jumladan, sun'iy intellekt, robototexnika, katta ma'lumotlar (big data), blokcheyn va raqamli valyutalar ishlab chiqarish va savdoda yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Shuningdek, elektron tijoratning o'sishi va raqamli to'lov tizimlarining joriy etilishi iqtisodiy jarayonlarni soddalashtirmoqda va xalqaro savdo hajmini oshirmoqda.

3. Moliyaviy tizimlar va global moliya bozorlarining o'zgarishi. Moliyaviy tizimlar va bozorlar o'rtasida o'zaro bog'liqlik kuchaymoqda. Global moliyaviy inqirozlar va ularning ta'siri, xalqaro moliyaviy institutlar va davlatlar o'rtasidagi hamkorlik, shuningdek, moliyaviy regulyatsiyalar va xavfsizlik choralari iqtisodiyotda barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan yangi usullarni ishlab chiqishga olib keldi. Yangi moliyaviy instrumentlar, masalan, kripto-valyutalar va fintech (moliyaviy texnologiyalar) sektori rivojlanmoqda.

4. Ijtimoiy va ekologik masalalar. Globallashuv jarayonida ijtimoiy va ekologik masalalar ham katta ahamiyat kasb etmoqda. Atrof-muhitni muhofaza qilish, barqaror rivojlanish va ijtimoiy tenglikni ta'minlash bo'yicha global ko'p tomonlama shartnomalar va tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Ekologik barqarorlikni ta'minlash va energiya samaradorligini oshirish, shuningdek, ijtimoiy adolatni ta'minlash iqtisodiy rivojlanishning asosiy yo'nalishlariga aylangan.

5. Multilateral va regional hamkorlik. Global integratsiya jarayonida mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy va savdo aloqalari kuchaymoqda. Xalqaro tashkilotlar, masalan, Jahon savdo tashkiloti (WTO), Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF), Jahon banki va boshqa ko'plab regionlararo va xalqaro tashkilotlar global iqtisodiy muammolarni hal qilishda

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, regional iqtisodiy integratsiya va savdo kelishuvlari (masalan, Yevroosiyo Ittifoqi, AFTA va boshqalar) iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga qaratilgan yangi mexanizmlar sifatida rivojlanmoqda.

6. Innovatsion iqtisodiyot va biznes modellarining evolyutsiyasi. Bugungi kunda biznes modellarining rivojlanishi ham globallashtirishning asosiy tendensiyalaridan biri hisoblanadi. Startaplar va innovatsion kompaniyalar yangi iqtisodiy imkoniyatlarni yaratishda va iqtisodiy o'sishga yordam berishda muhim rol o'ynaydi. Yangi biznes modellarini yaratish, raqamli biznesning rivojlanishi va boshqa innovatsion yondashuvlar iqtisodiyotning samaradorligini oshirishga qaratilgan.

Xulosa. Globallashtirish jarayonining rivojlanishi jahon iqtisodiyotiga turli sohalarda yangi tendensiyalarni olib kelmoqda. Xalqaro savdo, texnologik yangilanishlar, moliyaviy bozorlarning global integratsiyasi va ekologik masalalarga e'tibor qaratish — bularning barchasi iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan. Shu bilan birga, ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy jihatdan kuchli hamkorlik va barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun yangi yondashuvlar va modellarni ishlab chiqish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. A.V.Vaxabov, Sh.X.Xajibakiyev. Yashil iqtisodiyot: Darslik. 2-nashr, qayta ishlangan va to'ldirilgan / i.f.d., prof. A.V.Vaxabovning umumiytahriri ostida. - Toshkent: "ZEBO PRINT", 2021. - 264 b.

2. Yaxshimuratova Sevara Rustam qizi, "MAMLAKAT IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA "YASHIL" IQTISODIYOTNING O'RNI". Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot 2023-yil, oktyabr. № 10-son

3. https://uz.wikipedia.org/wiki/Yashil_iqtisodiyot

4. <https://www.journals.uz/wp-content/uploads/2019/07/iqtisod-2019-01/54-60.pdf>

5. https://herald.kokanduni.uz/index.php/public_html/article/download/951/731/1504

